קשת

רבעון לספרות, לאמנות, למחשבת ישראל

57

אפריל 1958

הרמזור

מאת מרים דרור

בחדר־האוכל דלקו האורות: הם ניגרו בזרם שופע של פשטות וישר עד לאחרון חרכי הקירות, והצר בסדקי הרצפה. בחלל עמדה המיה בלתי פוסקת של קולות בני־אדם רבים המשוחחים זה עם זה שיחה של חולין, בטרם יבקע קולו של המזכיר הקורא לפתיחת השיחה. ערב רגיל של מוצאי שבת: האנשים הרגילים — במקומותיהם הרגילים — וגם ההמולה הנצחית של בירור אלף ענייניים בוערים שטרם לובנו עד תום; של ויכוח בענייני עבודה; של שיחת רכילות שגרתית סביב שולחן שליד החלון — וחילופי דעות מקצועיים בענייני סריגה, רקמה ומלאכות־יד למיניהן...

ובכל זאת — משהו שונה הערב. משהו אינו כרגיל. אולי זה בשל מנורת הניאון הכבה ונדלקת (תמיד אחת מוכרחה להיות מקולקלת!), אולי בשל מספרם הרב, הבלתי רגיל של החברים ליד השולחנות, ליד הקירות, ומעבר לחלונות...

רק לעת ערב נתלה הפתק על לוח המודעות, ואף על פי כן דומה שהאנשים כבר יודעים את הכל — על הכל — עד כי כמעט אין צורך בבירור נוסף. ובכל זאת...

אי־בזה בתוך ההמיה המתגלגלת, יושבים זה ליד זו שניים: מחרישים, מביטים הישר נוכחם, משל כאילו יראים הם להסיט מבטם לימין או לשמאל: עוזי ואורה. הם יושבים ברציונות־של־טקס, בפשטות מכאיבה ממש. פניהם רציניים וחתומים: הפתק על לוח המודעות קרא הערב את כל הציבור הגדול הזה לבוא לשמוע את הודעתם של עוזי ואורה — הם עוזבים.

קולו של המזכיר גבר בקושי על המולת הרחש שמסביב. לבסוף נשתררה הדממה, אותה דממה של צפייה, בה מצפה ציבור גדול לפסק־דין או לגילוי אמת גדולה. בקול עמוק ושקט — חדגוני — אובייקטיבי כמעט, גולל המזכיר את הסעיף האחד העומד על סדר היום: הודעתם של עוזי ואורה על עזיבת הקיבוץ. — — —

— — — בפינת אחרת של חדר־האוכל יושבת רונית. בת גילם של עוזי ואורה היא, מצעירי בנותיו של המשק. ה א יושבת ומבטה מרוכז בנקודה נעלמת על פני התקרה. הבעת פניה שקטה, שקטה כל כך, עד כי למסתכל מן הצד נדמה כי אווירה של אדישות משועממת נסוכה עליה. אך המביט מקרוב יוכל להבחין בריכוז העצום בו מקשיבה רונית לדבריו של המזכיר המגולל את הפרשה הידועה — מוכרה לה כל כך...

המזכיר סיים: „רשות הדיבור לעוזי". עוזי קם, וסוקר במבט בוחן את פני האנשים, הזרועים ממש לכל אורכו ורוחבו של האולם מסביבו. ואחר הוא פותח ודבריו פשוטים, ונשמעים פשוטים עוד יותר, כשהם מושמעים בקולו העמוק והגברי ובנוסח הדיבור המיוחד לו:

„...החלטנו להודיע הערב על עזיבתנו. נדמה לי, שהשתלשלות הדברים ידועה לרבים מבין חברי הקיבוץ. המזכיר ביארם אף הוא. מי שמכיר אותי, יודע שאינני עושה זאת בשמחה: אני בן־המקום הזה — ואשאר כזה תמיד — בכל מקום שאהיה. אבל יש לי גם חובות אחרים: אורה לא הסתגלה לקיבוץ. קיוויתי שתסתגל ונוכל לחיות פה שנינו — אבל היא לא הסתגלה. יש דברים שלא אוכל להסבירם פה

והם אשר גרמו להחלטתנו הסופית. אני רוצה שהחברים יידעו שאני מעריך כל מה שהושקע בי, ומודה על כך..."

עיני הכל נעוצות בו. והוא עומד, תמיר ונאה, שזוף שמש ורוחות, בלוריתו השחורה צונחת כתמיד על עיניו, והן — עיניו — יוקדות־יוקדות, משל כאילו אצרו בתוכן אש ענקית — לא־נאכלת לעד. זהו עוזי: פשוט ונפלא כפי שיכול להיות רק גבר בן עשרים ושלוש שנשמתו נשמת ילד אוהב — ומבוגר כאחד. אין איש בקיבוץ הזה שלא חיבבו. אין איש ששכח את מצהלות־עלומיו, את קונדסי־נעוריו, את קסם־ילדותו; אין אחד שלא אהב לגלגל שיחה עמו או לצחוק לשמע חוש ההומור הטבעי שלו...

מהעבר השני של חדר־האוכל מבטת רונית בעוזי. אוזניה שומעות את מלותיו: שומעות וקולטות, אך מסרבות להאמין. לנגד עיניה ניצב בלי סוף עוזי, כפי שהיה מאז ומעולם: סמל לדמות של קיבוצניק מאוהב במשקו, של אדם הרוחש ידידות לכל; מישהו המוכן לשבת שעות על גבי שעות, שקוע בקריאת ספר או מאזין למוסיקה טובה, מילדותם גדלו יחד; „מה שלומך, רונית," היה נוהג לומר „נדמה לי שמאז־ימי־שבת־יחד־על־הסירים, לא שוחחנו מעט?" אפשר היה לשבת עמו ולספר לו הכל — כלידיד נאמן. תמיד היה מוכן להתווכח או להוכיח, אך מעל לכל — בכל מהותו היה גלום הקיבוץ: המשק, המכונות, בעלי־החיים, החברים, הילדים — ואותו משהו שאין לו שם, אבל פירושו ריעות גדולה... האם זהו עוזי??

הוא סיים את דבריו והתיישב. הדממה שהשתררה מסביב רק המחישה עוד יותר את הדם של דבריו האחרונים: „אינני מאשים איש בהכרח לכתנו מכאן. אולי פעם נשוב — אך היום אני מוכרח ללכת..."

חבר ותיק נטל את רשות הדיבור. הוא דיבר ארוכות: על האידיאלים ועל החזון, על הבריחה מהמציאות, על הערי־קה מחיי היומיום האפור, על הדפרוליטאריזציה... כל מלה מחושבת, כל משפט ידוע. הוא התרה בצעירים, וקבל על החינוך, ושאל „מה יהא בסופנו?"

רונית לא יכלה שלא לחייך בינה לבין עצמה חיוך קצר וציני למשמע דבריו של הוותיק. מכאן ואילך שוב לא טרחה להקשיב לדברי המקטרגים למיניהם, שהמשיכו כמעט כולם באותה נעימה של האשמות. עמוק עמוק בפנימיותה החל גואה ועולה גל של זעם והתמרמרות. כמעט תקפה רצון לזעוק: הרפו! חבל על כל מלה נדושה מאלו הנאמרות כאן עכשיו!" — אבל שתקה. ידעה שאיש־איש מבטא את רגשותיו במלותיו הוא. וידעה גם שאם היא עצמה טרם הבינה מהו שמניע את עוזי לעזוב את ביתו — שום איש אחר, מחטיבת גיל וותק אחרת בקיבוץ — לא יביננו. עוד לא. אבל, מדוע, מדוע בעצם אירע כל זאת?

נדמה לה, שהיא שבה ושומעת את דבריו של עוזי: „אני בן־המקום הזה ואשאר כזה תמיד — — — אורה לא הסתגלה לקיבוץ;" אורה. הזהו המפתח להבנת הדברים?

אורה ישבה לצידו. שליווה כאדם הנמצא כבר מעבר לכל זה. בעוד שבעוזי יכולת עדיין להבחין סימניה של התלבטות, היתה היא שקטה כמי שהחליט דבר ושוב אין בדעתו לחזור ממנו. היא נראתה חמודה כמו תמיד, בשער המתולתל והשופע הזה, בעיניים החולמניות־תכליתיות כאחת, בתווי פניה החטובים בקווים ענוגים — ובכל דמותה הקלה, האווירית, השופעת עלומים וחיות לבלי־די.

יושבת היתה ומביטה נכחה, וממוללת בידיה פיסת־נייר. האם היא מקשיבה לדברים הנאמרים פה? להאשמות המוטחות בפניו של עוזי, האם היא מגיבה על המלים: „אתה בוגד בביתך ובעצמך" שאמר מישהו?

רונית מתבוננת בה ומהרהרת: לנגד עיניה צף ועולה זכר פגישתן. היה זה בעת היותם בצבא עדיין, צעירים בני תשע־עשרה, סעורי־חיים ונעורים, בעלי לב פתוח בלי סוף אל כל העולם הגדול שהשתרע לפניהם מחוץ לקיבוץ, ואשר לראשונה שאפו את ריחו אל קרבם, וטעמו את טעמו המתיק־המריר, והחלו להשוות, להשוות, ולהשוות.

פזורים היו בכל החילות ועל פני כל הארץ. ועם בוא השבת, מתקבצים היו בבית ואין גבול לשמחת הפגישה שבלבם, לסיפורים שבפיהם, ולתחושת־הבית החי כל כך — המפעמת בלבם.

באחד מאותם ימי־ששי של קיץ, הופיע עוזי ונערה לצידו. ההיכרות היתה קצרה: „אורה — רונית", ה„נעים מאוד" המסורתי נשכח איפה שהוא — כל כך מיותר היה. הבנים סקרו את אורה בעיניים בוחנות. היא עמדה ב„בחינה", כשחיוך על שפתיה, ללא רתע, כמורגלת ביותר בכל זאת. הם נימנו וגמרו ש„אורה היא בסדר", ואחד עליז אף הישווה את דמותה לדמות שחקנית קולנוע שובבית נודעת. הבנות הציצו בה מן הצד: עוזי היה מן האהובים שבחבורה, והופעתה של זו פירושה היה לגבי אחדות מהן ריחוק מעוזי, ובכלל — „כל אשה יפה אחרת היא בגדר יריבה בכוח", לא כן?

יוצאת מן הכלל היתה רונית. מאז ילדותה ריעה היא עם כולם, ואת עוזי מחבבת כדרך שמחבבים אח. אף לה הבר ואף שטרם חושבת היא על נישואין יודעת היא כי מצאה את אושרה. אולי משום כך היה מבטה גלוי וישר שעה שאמרה: „רונית", ואילו אורה לא יכלה שלא להבחין בכך. משהו מעין תחושה של שוויון הדדי בהכרת־השניה, והערכה של שיווי־כוחות נשתררה ביניהן: לאורה היתה האהבה, אך לרונית היה משהו שלא היה מובן ומוגדר כל כך, ובכל זאת קיים: הריעות שנוצרת במשך שנות חיים ארוכות בקבוצה חינוכית אחת.

זו היתה הפגישה הראשונה. ואחריה — דרך ארוכה של פגישות, עד היום בו השתחררו כולם מן הצבא ושבו הביתה. רונית התחתנה, וגם עוזי ואורה התחתנו. וכך באה אורה לקיבוץ... כמה זמן כבר עבר מאז? דומה — רק שנתיים, אך נראה כאילו חלפו כבר יובלות. נראה כי לא הרי שנתיים בחייו של צעיר, כשנתיים בחייו של מבוגר...

ועתה — הנה השיחה הזאת; העובדות לפניה: עוזי עוזב. אורה לא עמדה בנסיון — והיא לוקחת אותה איתה אליה הרחק הרחק מהבית הזה. למה? למה? למה?

לפתע מסתבר לרונית שהיא יודעת למה. לפתע היא מבינה. חוסר סבלנות משתלט עליה. לדבר?! לומר להם, לכל היושבים כאן הערב ל מ ה עוזבים עוזי ואורה?! לומר, לומר פעם אחת ולתמיד!..

„הניחי, רונית" היא מרגיעה את עצמה. מה ייצא לך מזה? יחשבו שהשתגעה. שאת רואה שחורות במקום בו הכל בהיר וברור כל־כך. לדבר — משמע לפצפץ לרסיסים את מטען האשליות הרווח באולם הזה. לדבר — לדבר, הודי רונית, לדבר משמע: להצדיק את עוזי ואורה. האם מותר?"

רונית תוהה על סביבותיה. חברים מדברים על העזיבה בנימה של רצינות כאובה. לכולם יקר כל חבר במשק. איש אינו רוצה בלכתם של עוזי ואורה. „האם כל זה ישנה משהו?" היא שואלת את עצמה, „האם כל הדיבורים האלה יפרו או ישנו את ההחלטה שכבר נפלה? מה טעם וערך לשיחת הקיבוץ הזאת? מה מבשר המתח הזה שבאולם, המאמץ הנפשי הזה של מאתיים איש להבין — ולהוכיח כי שגית, עוזי, כי עליך להישאר עמנו?"...

„לא, את ההחלטה לא תשנה שיחת הקיבוץ. שוב אין בכוחה לעשות זאת, כי שוב אין הקיבוץ חולש ככלל על מכלול חייו של הפרט. ובכל זאת חשובה היא השיחה. אם יש בעולם דבר שפירושו ביטוי דעת קהל — השיחה היא הדבר הזה. אם יש בעולם דבר שפירושו מיצוי הלקח עד תום — השיחה הזו היא הדבר הזה. חייבת אני להגיד את דברי, שאם לא כן — לא תמוצה הלקח עד תום..."

ולאחר שהחליטה לדבר, שוב לא נותר לה אלא לקבץ מחשבותיה ולשזרן במלים; ותוך שהיא חושבת על הדברים שתאמר, רואה היא לנגד עיניה את אורה כפי שנראתה באותו יום בו התנגשו לראשונה שתיהן — ולראשונה חשה בהבדל שביניהן — ונדמה לה שאין אוזניה קולטות את רחש השיחה מסביב, אלא שומעות את קולה של אורה המספר ומספר ומספר — את אשר לא ידעה רונית מעודה.

— — — היה זה לפני חודשים אחדים. במשך שנת שהותה הראשונה במשק לא רחשה לעצמה אורה שם טוב במיוחד. ה„אשראי" שניתן לה היה דווקא רב ביותר: חינה כבש לבבות; עצם בואה אלינו, לקיבוץ, היה בו כדי להעלותה בעיני רבים („היא ויתרה על כל כך הרבה..."), ולאחרונה — עובדת היותה אשתו של עוזי, אחד מהאהובים שבבנים, אף היא עשתה את שלה. אולם אורה נכשלה יותר מדי. יותר מכפי שדעת הקהל הקיבוצית יכולה היתה לשאת זאת. ובעיקר התבטא הדבר בעבודה. נראה שקשה היה לה להסתגל לעצם הרעיון שעליה לעבוד, ועוד יותר מזה: ליומיום המעשי, המפרך למדי של שמונה שעות עבודה. כמעט בכל שבוע שני היתה חולה; עובדת בפנים חמוצות, נטולת סבלנות, ולא פעם מעירה הערות בלתי נעימות ועוקצניות. את המגיע לה ואף יותר מזה — תבעה בכל תוקף. את מקומות עבודתה היתה בוחרת ובוררת לעצמה, ותדיר היתה מציגה תנאים... לא היה זה דווקא מתוך עליונות לגבי אנשי הקיבוץ; הסיבות להתנהגות זו רבות היו וזמן רב לא הבינה רונית מדוע נוהגת אורה כך. והתגלגלו הדברים עד אשר נפגשו פעם השתיים בעבודת יום אחד: שתיהן מטפלות; רונית — כמטפלת קבועה, ואורה כמחליפה. במצב כזה היתה תמיד המתיחות מהלכת ביניהן, ושתיהן נזהרות שלא לחצות איזה קו־גבול סמוי. מהלכות היו לאורכו של אותו קו דק: רונית מתאמצת להיות פשוטה וחברית, לא להרבות ב„פקודות" של „עשי כך וכך"... בעוד שאורה חשה עצמה חופשיה לגמרי ללעוג לדברים רבים שהיו יקרים ללבה של רונית.

וכך אירע שאורה הכריזה ברוגז גלוי שמקפחים אותה בעבודה, ו„מנצלים אותה כאן", והיא „תשמור על שעות עבודתה ולא תעבוד יותר מהמגיע" וכיוצא באלה דברים. רונית נדהמה. אפשר שהיה מקום להאשמות כאלה בין אורה לבין מטפלת אחרת, אך בינה לבין אורה!! והיא הגיבה בפשטות, ומיד. ואמרה לאורה את אותם הדברים שחייבת היתה להגיד: משהו על יחס לעבודה ועל תמיהה על צורת הדיבור, ועל דברים שדוחסים לראש מבלי לבוחנם תחילה, וגם עוד משפט על כך שהיא —

רונית — לא יצרה במיוחד עבודות קשות למען אורה. עובדות הן יחדיו — וגם לרונית קשה, ואין מקום לאוירה שכזו ביניהן, ובקיבוץ...

ואז קרה משהו. פתאום, מעבר לכתפה, חשה רונית היאך מתמלאת האווירה בגל מהושמל. היא איבחנה מיד: דמעות... אורה פרצה בבכי ללא חופים וסכר. רונית הבינה שעתה לה לשתוק, היא התעלמה מן הדמעות והכריחה את עצמה להמשיך ולדבר, להמשיך ולשאול, ולאלץ את אורה לענות, לאלץ את אורה לחשוב, לאלץ את אורה להבין: היכן היא נמצאת, ומה הב־אה לידי כך? — — —

באותו ערב הופיעה אורה בחדרה של רונית. פשוט, נקשה בדלת, ונכנסה. התיישבה בכורסא, הישירה מבט אל רונית, ופתחה בסיפורה. היה זה סיפורה של נערה מפונקת ועגונה שמסיבות החיים גילגלוה אל הקיבוץ, ואילצוה להכיר בחוקי־ העבודה והחברה. את לבטיה שלה ס־פרה, ואת הרהוריה, ואת חלומותיה. ורונית, ישבה והקשיבה. לא אמרה דבר, לא שאלה, לא חקרה, אף לא עודדה אותה לספר. אלא שדי היה באופן בו הביטה באורה, במבט של פשטות חברית, כדי שזו תפתח לפניה את כל סגוריה ותציג את עצמה בשנית. והפעם — לא בשם בלבד, אלא — במהות. — — —

— — — המולת השיחה מסביבה אינה מפריעה לרונית. היא כולה קשב לס־פורה של אורה. נדמה לה שהיא שומעת את קולה כפי ששמעתו באותו ערב. קולה של אורה המספר: — — —

— — — „את עוזי הכרתי בצבא. יום אחד הוא הופיע בגדוד: אחד מבין מספר קצינים חדשים. סגן־משנה „טרי". הייתי אז כבר „ות־קה" בגדוד, וריכזתי בידי סמכויות רבות במטה. כל הגדוד הכיר בי ובתפקידי, בי ובדרגתי; הייתי נערה מלאת חיים ומרץ, ממלאת חובותי כיאות, ובסך־הכל: הנערה של הגדוד. הייתי חופשיה עם הקצ־נים, וחופשיה עם הטוראים. הייתי מוכנה לחייך אל כולם, לרקוד עם כולם, לעבוד עם כולם, להיות של כולם. התוכלי לתאר לך כמה נפלא היה זה להיות נערצת על ידי מאות גברים, בכל שעה משעות היום, בכל תפקיד מתפקידיך, בכל מעשה ממעשיך? התרגלתי לכך, וטוב היה לי בכך. את תפקידי שיחקתי בשלימות: הייתי של כולם ולא של אף אחד, ועם זאת הייתי של כל אחד ואחד מהם. אהבתי את החיים האלה, את ההערצה הזאת. באופן טבעי הייתי תמיד מגונדרת, קמעא: הצווארון מעומלן, המדים מגוהצים, הטבעת על ידי קורצת, הבושם נישא למרחוק...

הקצ־נים החדשים נפלו כפרי בשל. הם היו כרוכים אחרי לרוב, בפרט לאחר שגילו כי בתוקף תפקידי יש ביכולתי להועיל לא במעט לענייניהם. נצחוני היה שלם — כמעט. ה„כמעט" הזה היה עוזי. אחד ויחיד היה אשר לא נסחף במעגל הזורם סביבי. כשה־ה מסתכל בי, היה מבטו תמיד מחושב. ובו כמות הגונה של בוז.

הרגשתי שהוא מבקר אותי ואת מעשי עד שנאה ממש. הוא היה יפה מכל השאר, חזק מכולם, נפלא — וזר ורחוק עד אימה. בתחילה „צפצפתי" עליו ועל העולם אותו הוא מייצג. ידעתי שהוא קיבוצניק, וידעתי ש„הקיבוצניקים הם גאוותנים". כולם סביבי חשבו כך. לא שמתי לב אליו באופן מופגן ממש, כעסתי על הבוז שרחש לי — והשבתי לו כגמולו. לא, לא הקנטנו זה את זו. פשוט, כלל לא דיברנו. ידעתי שעוזי מחולל פלאות ממש בעבודתו. הדו"ח־ם מהמחלקה שלו היו יוצאים מן הכלל. כל המטה העריך אותו; חוץ ממני.

ערב אחד, זכורתני, ישבתי בשק"ם, וכמו תמיד מוקפת הייתי חבורת מעריצים הגונה. ישבנו, צחקנו, והתבדחנו. גם שתינו קצת, ו„העברנו את הזמן", בדיוק אז, כשהייתי בש־א ההשתוללות שלי, הופיע בפתח עוזי. הוא לא אמר מלה — רק הביט. הביט בי במבט אותו לא אשכח לעולם. שוב לא היה זה הבוז הרגיל. היתה זו חמלה. חמלה! לחמול עלי, על אורה!

המבט הזה היכה אותי. הוא פגע בי יותר מאשר אילו היה ניגש אלי בפשטות. בוער בי ואומר: „לכי למקום הראוי לך, שם תתאימי יותר לתפקידך..."

כל זה ארך רק רגע, אבל החבורה שמסביבי השה במבוכה שתקפתני, ובוכה אף היא. כדי לחפות על מבוכה זו החלו החברה לקנטר את עוזי ולצחוק על חשבונו, והוא — כאילו לא אליו כוונו הדברים: קנה בשקט משהו, ופנה לעבר הדלת, לצאת... זאת כבר לא יכולתי לשאת: אהיה מי שאהיה, אבל אם השפלת אותי כך — אינך יכול גם לרמסני! אינך יכול לחמול עלי — ולחלוף על פני מבלי להעצר... ואז אמרתי, ואני שומעת עד היום את קולי. אמרתי, כמעט בשנאה, בקול שהסתנן בקושי בין שיניי, צרוד כשלהו: „אל תצפו לתשובה מקיבוצניק... הגאווה אוכלת אותו.. אין זה לפי כבודו לענות לכם אפילו..."

אילו היה ניגש אלי וסוטר על לחיי — לא הייתי מגנה אותו. אילו היה יוצא משם מבלי לזכותני במלה או במבט — היה מכה אותי סופית, לתמיד, וכל חיי הייתי נאלצת לשנוא אותו... אבל הוא לא הכני, וגם לא הלך מבלי לומר דבר. הוא פשוט ניגש אל־ינו, הביט עמוקות בעיניי — כאילו כל השאר לא היו קיימים כלל — ואמר, בקולו הגברי והעמוק, הנפלא הזה: „אורה — את מדברת שטויות. אין זה מתאים לך — ואת יודעת זאת!"

ופנה ללכת.

באותו רגע החל לגאות בי גל האהבה אליו. חשתי שצללתי עמוק לתוך עיניו — לתוך נשמתו — ושוב לא אוכל, שוב לא ארצה לצאת ממעמקים אדירים אלה. אותו לילה לא ישנתי; הייתי כשיכורה; ישבתי בחוץ כל הלילה, הסתכלתי בכוכבים וחשבתי, חשבתי, חשבתי. פתאום הבנתי כמה נעלה היה עוזי בהתנהגותו, כמה צודק. פתאום ראיתי כמה רחוק התדרדרתי במדרון — וכמה אנושי היה זה מצדו לדבר אלי כדבר אדם אל אדם. וכמה קלע למטרה — מבלי לומר אף מלה אחת של מוסר!...

האם את מאמינה שיכול אדם להתאהב במשך לילה אחד? צחקתי תמיד כשקראתי על כך בספרים; אבל כשקמתי למחרת בבוקר — הייתי מאוהבת. תוך לילה אחד התמוטט עולם שלם של מושגים שבניתי לעצמי על רקע החברה הסובבת, והחברה בה חייתי בעיר. הכל התנפץ כחלום רע — אל מול דמותו האיתנה, הפשוטה, הנפלאה...

אהבתי אותו. ואחר־כך גיליתי שגם הוא אוהב אותי. אותם חודשים שנותרו לנו לשרת ביחד היו תקופה ארוכה של חלום נפלא. בגדוד טענו ש„לא מכירים אותי". גם אני לא הכרתי את עצמי. הייתי מוכנה לקלוט הכל הכל מחדש, ולקבל באהבה כל עולם חדש, כל צורת חיים חדשה שאפול לתוכה. בבית לא שמחו ביותר על אהבתנו. עוזי כבש אמנם את לב כולם, אבל אמא אמרה לי: „אורה, הבחור הזה פירושו: קיבוץ. האם את יודעת לקראת מה את הולכת?" אמרתי שכן. חשבתי שהחיים יהיו חג שאין לו סוף. וחשבתי גם שאם עוזי נפלא כל כך — כנראה שגם הקיבוץ הוא כזה. ואכן,

באותם ימי־שבת בהם היינו נפגשים בקיבוץ, כולנו חיילים בחופשה — דמיתי שאכן כך הוא. עד... עד שבא השחרור, התחתנו, ואני באתי לקיבוץ.

עוזי שינה אותי בהרבה. אבל את המסורת והרגלי־החיים אותם הבאתי עמי מהבית העירוני, אותם נשאתי טבועים וחתומים בדמי כמורשת דורות — אותם לא יכול היה לשנות או להכחיד. הערכתי בצורת החיים הקיבוצית דווקא את השטח האנושי, את הטוב שבאנשים. רחוקה הייתי מלראות בקיבוץ חזון כלשהו או אידיאל. השתדלתי לשכנע את עצמי שמה שטוב בשביל עוזי קטב גם בשבילי. אבל — כאן נכשלתי. לא הצלחתי להסתגל לעבודה: יום פה ויום שם, ובסופם של הימים — אני כושלת מעייפות, לא מסוגלת אפילו לפתוח ספר, או לחשוב על משהו.. אצלכם הכל אחרת: הרגלים מילדות; ובכל זאת, אפילו לכם היה קשה המעבר אל חיי העבודה. ואני — מה אוכל לעשות וחלשה אני מכדי לעמוד ביום עבודה זה שלכם? איש אינו מאמין לי. חושבים: משתמטת; צעירה כזאת — יכולה לעבוד; ובכל זאת, איני יכולה, ולא מתוך שאיני רוצה; וכך נכנסתי אל אותו מעגל אינסופי של צרות: קודם בעבודה — ואחר־כך בשל העבודה — אי־אמון מצד אנשים — דבר זה שוב התבטא בעבודתי — וכן הלאה, והלאה והלאה. הרגשתי שאני נחנקת. נעשיתי רגישה לכל פגיעה קטנטנת שאתם אינכם שמים אליה לב אפילו. ראיתי מעט מאוד מאותם דברים יפים שעליהם דיברתם תמיד: החברה הקיבוצית, האנשים הנפלאים, וכל השאר... ראיתי שיכול אדם לחיות כאן ביניכם ולהיות בודד עד שגעון — ואיש לא יידע ולא יראה — כעסתי, קיללתי, צפצפתי — והייתי חסרת אונים. מררתי בבכי כמו ילדה קטנה.

„חבלי הסתגלות", את אומרת? — הם נמשכו זמן רב מדי. זאת ועוד: אני שואלת עצמי לעתים: ומה הלאה? נניח שאעבוד כך שנים מספר. והתכלית? הן חייב אדם לרצות להגיע למשהו בחייו. וכאן בקיבוץ אין שום עבודה או מקצוע שארצה להתמסר להם, ללמוד אותם, להתקדם בהם. את אומרת שעבודה במקום קבוע משנה את השקפתו של אדם על החיים ומעודדת התקדמות? אולי. אבל מתי אגיע לעבודה כזאת? לעבוד בחקלאות איני מסוגלת. גם לא במטבח. בית־ילדים... כמה שנים יעברו עד שיתנו לי קבוצה עצמאית? והאם... האם בכלל רוצה אני בכך? מה הייתי עושה אילו הייתי בעיר — שואלת את? הייתי לומדת משהו; הייתי עושה את הדברים האהובים עלי שהם חלק מעולמי שלי: הייתי מסדרת את ביתי שלי, בית קטן וחם, הייתי עקרת בית טובה, הייתי אם מסורה, הייתי מתלבשת יפה, ומבקרת בהרבה מקומות...

אשליות? — אולי. אבל כנראה שבכל זאת לא כל אחד יכול לקבל עליו את ציווי החיים שלכם. דרושים לאדם שלושה דברים עיקריים בחייו: משפחה, עבודה וחברה. עכשיו בואי ונבחון, מה יש לי מכל אלה: דומה שרק הסעיף הראשון כולו שלי — משפחה ואהבה בלי סוף — זה יש לי. אבל אין די בזאת! עבודה, מקצוע —האוכל לרכשם בקיבוץ? וחברה — אתם עצמכם מפורדים לחבורות לרוב. שוב אין הקיבוץ אותה חברה אחת גדולה, חמה ונלבבת. יש היום הבדלים רבים ביניכם. הבדלים של גיל ושל דעות ושל טעם אישי. אינכם טובים היום מכל חברה אחרת, אלא אם כן נחשוב על הקיבוץ כחברה כוללת, לעומת העיר — כחברה כוללת...

מה הפתרון — איני יודעת. סיפרתי לך זאת, כי נדמה היה לי שאת איכך מבינה אותי כראוי — היום — כשבכיתי. עכשיו אני יודעת שהבנת. אני רואה זאת בעיניך..."

— — — ולא אמרה עוד דבר. רונית ידעה אז, באותו רגע ידעה, שהם יעזבו. ידעה שאם עוזי יעזוב — יהיה זה ויתור של אין־אונים מצידו. לא ויתור של אהבה. אבל הבינה גם שהקיבוץ, כקיבוץ, חייב לתת משהו לבאים אליו מהעולם האחר. משהו שלא ניתן לאורה, משהו שחסר לה על מנת להשלים את תמונת חייה כאן.

— — — כשנטלה רונית את רשות הדיבור השתררה דומיית קשב בחדר־האוכל. רק לעתים רחוקות ביותר נוטלת היתה זכות זו לעצמה. ואז — כל מלה משלה היתה נחרתת עמוקות בלב. היה משהו משכנע בדיבורה: הפשטות והכנות, וההזדהות המלאה לבלי סייג שבינה לבין דבריה. ורונית אמרה וקולה שקול ובגוד:

„אין זה מהדברים הנעימים בחיי הקיבוץ לערוך שיחות כמו זו של הערב. ובכל זאת חייב הקיבוץ לעשותם. אלא שנדמה לי כי הרחקנו הערב לכת; הרחקנו לכת אל מעבר לדברים אותם רצינו להביע, ועליהם רצינו להצביע: הדברים אותם ביקשנו לפתור.

חברים, אל נשלה את עצמנו. לא לגבי עוזי ואורה — ולא לגבי אחרים. החלטתם שלהם נפלה — והיא שרירה וקיימת. האם לא היה זה נכון יותר מצידנו אילו שאלנו את עצמנו למה? במקום לכנות את העוזבים אותנו בשם „בוגדים" ו„זונחי האידיאל"? רבים ניסו כאן הערב לתרץ את הדברים ולהטיל את האשמה איש על שכם רעהו. אני איני רוצה לתרץ. אני רוצה לנסות לומר מהי דעתי שלי על סיבותיה וקורותיה של עזיבה זו — ושל אחרות שעלולות לבוא אחריה.

ראו חברים: בנינו יוצאים לצבא, ונפגשים בעולם הגדול שמחוץ לקיבוץ. הם לומדים מהר את תורת הקיום של העולם שבחוץ: הם לומדים לדעת מה פירושה של הצלחה, של התקדמות, של תפקיד; והם עמלים קשה — לראשונה בחייהם: בכוחותיהם הם — עד שהם מגיעים למעמד כלשהו בצבא ולרוב תוך הישגים נאים. הם טועמים את הטעם של לעמול קשה למען משהו — ולהגיע להערכת הכלל על עמלך — וזהו טעם משכר מאוד בשביל אדם צעיר החובק מרחקים בחלומותיו. ואז תם הצבא, והם שבים הביתה. וכאן ניחתה עליהם המכה הראשונה: שוב אין הם „מישהו". הם פשוט צעירים חסרי־מקצוע כלשהו שחייבים להתחיל את חייהם מבראשית, בתוך חברה אנושית שאנשיה אינם מתחלפים, בלתי־משתנית כמעט, ובעלת סדרי חיים קבועים. לרוב חל אז המשבר הראשון: הקצין של אתמול הינו היום בורג קטן בין בעלי־המקצוע שמסביבו; ואם הבן כך — מצבה של הבת גרוע עוד יותר. השירותים אינם קוסמים לה. תשוקת האמהות עוד טרם נעורה בה לרוב, ועל כן גם בית־הילדים הוא דרך של חוסר־ברירה יותר מאשר של מקצוע, של עבודה מספקת. „הבן לי עבודה שאוכל להתמסר לה, להשקיע עצמי בה, לאהוב אותה!" — קוראת הבת. ובינתיים — בינתיים לא נפתרה הבעייה. ואם בת הקיבוץ מתלבטת — זו שכל עולמה הוא הקיבוץ הזה — מה דורשים אנחנו מאורה? מאורה שבאה לכאן וכולה רצון טוב — והוכתה קשות כל כך על ידי המציאות? לא נוכל למוד באיפה אחת את אורה עם בת־הקיבוץ; אסור לנו לעשות זאת. אסור לנו לדרוש ממנה שתהיה כמונו. היא תהיה תמיד אחרת — כי היא חונכה אחרת. אבל אנחנו דרשנו ממנה דברים שבהם היא לא יכלה לעמוד. בטחונה העצמי נתערער. היא נעשתה פגיעה ורגישה — ומה עוד כמו חיי הצוותא שלנו יש בו כדי לחדד פגיעות ולנפח רגישויות?

וכאן עולה על הפרק כשלון נוסף — לא של אורה — שלנו: הכשלון החברתי.

במקום לקלוט את אורה אל הבית הגדול, הרחב, קלטנו אותה אל הבית המפוצל בתוקף סיבות שונות לחבורות־חבורות, לבתים קטנים רבים. לגו, בני הקיבוץ, לא הפריע הדבר, שכן ברכנו על האפשרות שניתנה לנו להיות בודדים מעט, איש־איש בביתו, לאחר שנים רבות של כך של חיי־צוותא הומי במוסד. אולם אורה, לאחר שנים של בדידות בביתה בעיר, שאפה דווקא עתה לקרבת רעים רבים. לא נתנו לה זאת — וגרמנו לה לחוש את עצמה בודדת; לא סייענו לה להיקלט בינינו עד תום. אורה אמרה לי פעם — וצדקה בדבריה — שעולמו של האדם עומד על שלושה יסודות: משפחה, עבודה, וחברה. המשפחה היא ענייננו של כל אחד מאתנו — כפרט. אך את העבודה ואת החברה אנו חייבים לפרט שבתוכנו — ככלל.

לא אבוא על כן לדון לכף חובה את עוזי ואורה על החלטתם. לא נתנו להם את שני היסודות שחייבים היינו לתת — והם נאחזו בשלישי. באין להם החברה שתבטא אותם, והעבודה שיתמסרו לה — נותרת המשפחה, ואותה זכאים הם לבנות ולחיות כרצונם. אין הם „בוגדים" ברעיון כלשהו. אין הם פונים לנו עורף. הם פשוט יוצאים לחפש שלמות, ובצאתם הם מתריעים על הסכנה הרובצת לפתח ביתנו. יודעת אני, ויודעת גם אורה מהו הקיבוץ הזה בשביל עוזי; אך סבורה אני שיהיה זה ילדותי אם נבוא ונאמר להם היום לשוב בהם מהחלטתם. אין דרך נסיגה בדברים כאלה; אי־אפשר יהיה לגשר על התהום שנפערה כאן הערב בין שניים שביקשו לעצמם בית כאן, ולא מצאוהו — ובינינו; אבל הקיבוץ הזה, אנחנו, חייבים למצות את הלקח עד תום. והלקח רק אחד הוא: אל נמשיך להתעלם מאי־השלמות הנגלית בחיינו. אל נתעלם מבעיית החוזרים לביתם ורוצים למצוא בו בית־של־אמת. אל נשכח את הבת המבקשת פתרון לבעיותיה: ואל נמוד את כל הבא אלינו בקנה־מידה אחיד.

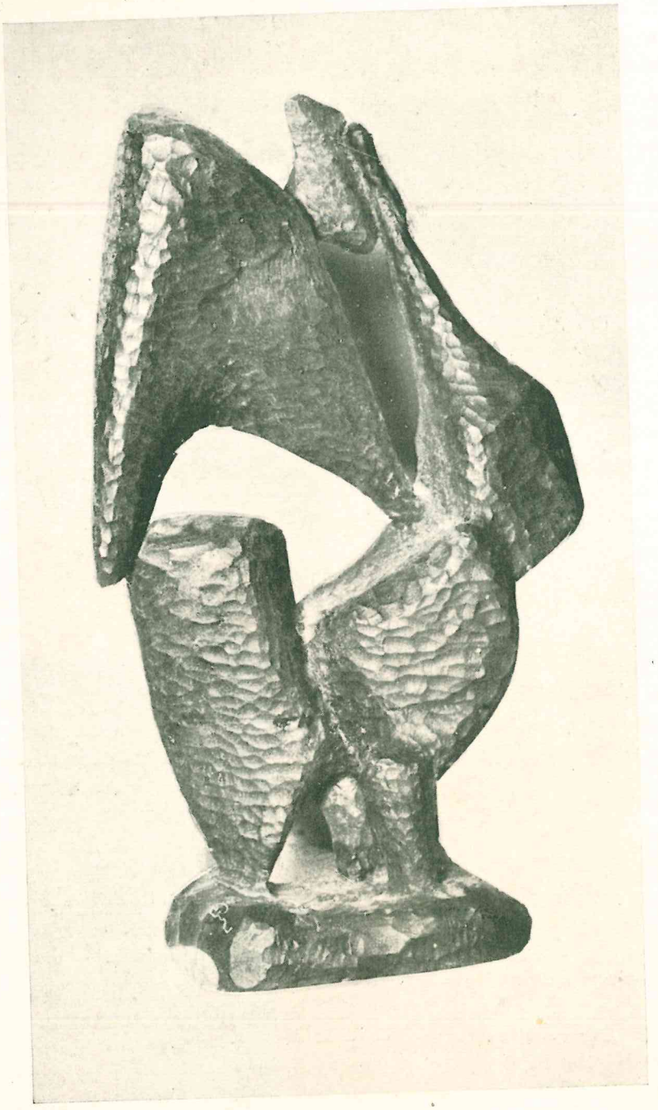
במלה אחת: אל נשכח את הרעות האנושית־קיבוצית, הרעות הפשוטה".

וישבה.

שוב לא היה אחר־כך מה לומר. רונית מיצתה את הדברים. היא חשפה את הבעיות והעמידה אותן עירומות וגלויות באורותיה של השיחה. היא ידעה, ממש כפי שידעו רבים אותו ערב, שאין שיחה כזו מסתיימת בהחלטה כלשהי. היה זה אחד מאותם ערבים בהם אתה קולט לתוכך מטען של רעיונות ומחשבות — לשרות עמהן שעות ארוכות במשך שבועות ארוכים, עד אשר תגיע לפתרונן המלא. רונית ידעה שהשינוי יבשיל לאיטו: עם כל פתרון נוסף אליו יגיע אישית כל חבר נוסף בקיבוץ. ידעה שרק כאשר תבשיל ההכרה — יבואו גם ההחלטה והמעשה. ידעה גם שזמן רב, רב מאוד עשוי לעבור עד אז. אלא שמשוכנעת היתה בצידקת דבריה, ומשוכנעת היתה, כי עצם הצגתן הגלויה של הבעיות — צעד ראשון הוא לקראת חיסולן...

וכשתמה השיחה, ובחדר־האוכל כבו האורות, והאנשים התפזרו חרישית לבתיהם, יצאה רונית אל הלילה השוקט והזהור; יצאה — ועצרה לרגע, ונשמה עמוקות. נדמה היה לה שאוזניה קולטות קול צלצולם של פעמונים רחוקים, קול המגיע מאיזו ארץ חלומות לא־נודעת — ומבטיחה...

אלמת מדממתו של הלילה נשאה רונית עיניה אל על, ושם, בינות עבים חולפים וזוהר רוגע של כוכבים רחוקים, ניבט בה הירח. עגול היה, וגון אדום לו. ממרחקים שלח אליה אור שופע — ומתריע... בהביטה בו, נדמה לרונית לפתע, כי אין הוא אלא פנסו הגדול, הבוער, של רמזור־ענק אשר אורותיו האדומים דולקים־בוערים

תרנגול (עץ)

דוב חוף (עמיר)